

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI FANLAR AKADEMIYASI
MINTAQAVIY BO‘LIMI
XORAZM MA‘MUN AKADEMIYASI**

**XORAZM MA‘MUN
AKADEMIYASI
AXBOROTNOMASI**

Axborotnoma OAK Rayosatining 2016-yil 29-dekabrdagi 223/4-son qarori bilan biologiya, qishloq xo‘jaligi, tarix, iqtisodiyot, filologiya va arxitektura fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan

2025-4/5

**Xorazm Ma‘mun akademiyasi axborotnomasi
2006 yildan boshlab chop qilinadi**

Xiva-2025

Bosh muharrir:*Abdullayev Ikram Iskandarovich, b.f.d., prof.***Bosh muharrir o‘rinbosari:***Hasanov Shodlik Bekpo‘latovich, k.f.n., k.i.x.***Tahrir hayati:**

Abdullayev Ikram Iskandarovich, b.f.d., prof.
Abdullayeva Muborak Maxmusovna, b.f.d., prof.
Abduhalimov Bahrom Abduraximovich, t.f.d., prof.
Agzamova Gulchexra Azizovna, t.f.d., prof.
Aimbetov Nagmet Kalliyevich, i.f.d., akad.
Ametov Yakub Idrisovich, b.f.d., prof.
Babadjanov Xushnut, f.f.n., prof.
Bahodirova Feruza Bahodir qizi, PhD, dots,
Bobojonova Sayyora Xushnudovna, b.f.n., dos.
Bekchanov Davron Jumanazarovich, k.f.d.
Buriyev Xasan Chutbayevich, b.f.d., prof.
Gandjayeva Lola Atanazarovna, b.f.d., k.i.x.
Davletov Sanjar Rajabovich, tar.f.d.
Durdiyeva Gavhar Salayevna, arx.f.d.
Ibragimov Baxtiyor To‘laganovich, k.f.d., akad.
Izzatullayev Zuvayd, b.f.d., prof.
Ismailov Is‘haqjon Otabayevich, f.f.n., dos.
Jumaniyozov Otaboy, f.f.d., prof.
Jumaniyozov Zoxid Otaboyevich, f.f.n., dos.
Jumanov Murat Arepbayevich, b.f.d., prof.
Kadirova Shaxnoza Abduxalilovna, k.f.d., prof.
Qalandarov Nazimxon Nazirovich, b.f.f.d., k.i.x.
Karabayev Ikramjan Turayevich, q/x.f.d., prof.
Karimov Ulug‘bek Temirbayevich, DSc
Kurbanbayev Ilhom Jumanazarovich, b.f.d., prof.
Kurbanova Saida Bekchanovna, f.f.n., dos.
Qutliyev Uchqun Otaboyevich, f-m.f.d., prof.
Lamers Jon, q/x.f.d., prof.
Maykl S. Enjel, b.f.d., prof.
Maxmudov Raufjon Baxodirovich, f.f.d., k.i.x.
Mirzayev Sirojiddin Zayniyevich, f-m.f.d., prof.
Matniyozova Hilola Xudoyberganovna, b.f.d., prof.
Masharipova Feruza Jumanazarovna, PhD

Mirzayeva Gulnara Saidarifovna, b.f.d.
Najmeddinov Axmad Raxmatovich PhD, dotsent
Pazilov Abdvayeit, b.f.d., prof.
Razzaqova Surayyo Razzoqovna, k.f.f.d., dos.
Ramatov Bakmat Zaripovich, q/x.f.n., dos.
Raximov Raxim Atajanovich, t.f.d., prof.
Raximov Matnazar Shomurotovich, b.f.d., prof.
Raximova Go‘zal Yuldashovna, f.f.f.d., dos.
Ro‘zmetov Baxtiyar, i.f.d., prof.
Ro‘zmetov Dilshod Ro‘zimboyevich, g.f.n., k.i.x.
Ruzmetov Davron Ibrogimovich, PhD
Sadullayev Azimboy, f-m.f.d., akad.
Salayev San‘atbek Komilovich, i.f.d., prof.
Saparbayeva Gulandam Masharipovna, f.f.f.d.
Saparov Kalandar Abdullayevich, b.f.d., prof.
Safarov Alisher Karimdjaniyevich, b.f.d., dos.
Sirojov Oybek Ochilovich, s.f.d., prof.
Sobitov O‘lmasboy Tojxmedovich, b.f.f.d., k.i.x.
Sotipov Goyipnazar, q/x.f.d., prof.
Tojibayev Komiljon Sharobitdinovich, b.f.d., akad.
Xolliyev Askar Ergashevich, b.f.d., prof.
Xolmatov Baxtiyor Rustamovich, b.f.d.
Cho‘ponov Otanazar Otojonovich, f.f.d., dos.
Shakarboyev Erkin Berdikulovich, b.f.d., prof.
Ermatova Jamila Ismailovna, f.f.n., dos.
Eshchanov Ruzumboy Abdullayevich, b.f.d., prof.
O‘razboyev G‘ayrat O‘razaliyevich, f-m.f.d.
O‘rozboyev Abdulla Durdiyevich, f.f.d.
Hajiyeva Maqsuda Sultonovna, fal.f.d.
Hasanov Shodlik Bekpo‘latovich, k.f.n., k.i.x.
Xudayberganova Durdona Sidiqovna, f.f.d.
Yuldashev Xamza Kamalovich, PhD
Zaripova Ranojon Zaripovna, PhD, dotsent

Xorazm Ma‘mun akademiyasi axborotnomasi: ilmiy jurnal.-№4/5 (125), Xorazm Ma‘mun akademiyasi, 2025 y. – 254 b. – Bosma nashrning elektron varianti - <https://www.mamun.uz/bulletin>

ISSN 2091-573 X

Muassis: O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi mintaqaviy bo‘limi – Xorazm Ma‘mun akademiyasi

© Xorazm Ma‘mun akademiyasi noshirlik bo‘limi, 2025

MUNDARIJA

Nabiyev A.I. Tilshunoslikda neytralitet kategoriyasining semantik va pragmatik yondashuvlari	6
Namozova F. O‘zbek tilida interotseptiv sezgilarning o‘xshatish sintaktik o‘ramli gaplar orqali ifodalanishi	9
Narxodjayeva X.Sh. Ona tili ta’limi: muammo va yechimlari	14
Narzullayeva Sh.M. Yozuvchi va tarjimon tafakkuri va lingvistik rang-baranglik: Faust (Goethe) tarjimalari va ularning pragmatik xususiyatlari	17
Navruzova N.X. A comparative analysis of connotative meanings in the english and uzbek languages	20
Nazarova D.I. Yangi she’riyatda ruboiy poetikasi	23
Nazarova N.A. The role of nicknames in english anthroponymy through a linguistic and sociocultural analysis	27
Nazarova N.A. Methodological principles in lexicography	30
Ne’matova N.A. Xitoy va o‘zbek tillarida dubloperatorli to’siqsiz ma’noli murakkab sintaktik qurilmalar derivatsiyasi	32
Niyazova M.X., Azizova A.A. Moral issues and motive of loneliness in "Kite runner" and "Thousand splendid suns" by Khaled Hosseyni	35
Niyazova M.X., Ashurova Z.A. Role of setting in asimov's works: context and importance	38
Nizomova Sh.Sh. Muhammad Yusuf she’rlarida inson his-tuyg‘ularining ifodalanishi	40
Normatova A.D. Polepredikativ tushunchasining mohiyati	42
Normammedova M.Kh. Comparative Analysis of Phraseological Units in Uzbek and English Languages	44
Nuriddinova Ch.Sh., Baxtiyarova F.S. Arab va o‘zbek tilining o‘ziga xos xususiyatlari	47
Olimboyeva K.U. Xonqa shevasining fonetik xususiyatlari tahlili	49
Otaboyeva D.L. Comparative Studies of Totemism in English and Uzbek Language	52
Po‘latova Z.B., Abdullaeva M. Contrastive analysis of uzbek proverbs into english: in the example of “O‘tkan kunlar” by Abdulla Qodiriy	55
Pulatova Kh.G`. A comparative analysis of idiomatic expressions and phraseological units in english and uzbek languages: linguistic structures and cultural implications	57
Qobilova K.A. Tarjima usuli va uning asosiy mohiyati	60
Qolboyeva Z. Qoraqalpoq tilida oliy ta’limdagi o‘zlashtirilgan terminlar	63
Qozoqboyeva D.I. LOR terminlarining kelib chiqishi va etimologiyasi	65
Qulmamatova M.O. Ingliz va o‘zbek tillaridagi “wealth/boyluk” konseptiga oid leksik birliklarning semantik xususiyatlari	68
Rabbimova F. A comparative exploration of cultural and literary significance of water and fire	71
Rahmonova G.Kh. The distinctive style of Joyce's a portrait of the artist as a young man	74
Rahmatova M. Ochilmagan qo’riq	76
Raimova N.A. Xorazm dostonlari nazmida radifning qo‘llanilishi	80
Rakhmatova M.M. The role of conversational implicature for effective communication	83
Rakhmatullayeva D.A. Semantic field of the concept "Surprise/Hayrat" in English and Uzbek	86
Rashidova A.A. Theoretical issues in comparative study of english and karakalpak phraseology	89
Rasuleva N.A. Zamonaviy Xitoy ilmiy fantastikasi janrida “inson omili” ning ifodalanishi	92
Ro‘ziyeva R.A. Gender tilshunoslikning shakllanish asosi va taraqqiyoti	95
Ro‘zmetova N. Ogahiy g‘azaliyoti lingvopoetikasi: mavjud tadqiqotlar va yangi istiqbollar	97
Ropiyeva G.U. "Hayot" va "o‘lim" so‘zlarining lingvokognitiv tahlili	101
Rustamova Sh.J., Mamatova F.M. Modern usage of English idioms containing personal names in media discourse	103
Ruziyeva N.Z., Boltayeva A.M. Description of trauma and healing in slavery in toni Morrison's «beloved»	107
Safarova F.N. Uilyam Folknerning uslubiy o'ziga xosligi	109

Salayeva Q.O., Bahodirova F.B. The evolution of internet discourse: a linguistic perspective	111
Samandarova S.F. “Gannibal Lekter” tetralogiyadagi ismlar va timsollarning qisqacha tahlili	114
Samatova G.N. XX asr Yevropa nasrida novella janrining o‘zbek adabiyotiga ta’siri va usulbiy-shakliy o‘ziga xoslik	117
Samatova G.N. Novella janrining jahon hikoyachiligi bilan vobastaligi	120
Sarsenbaeva Z.J. The essence of the literary image and the writer's concept	122
Sattorova Sh.B. O‘zbek va turk tillaridagi gul nomlarining leksik- semantik hususiyatlari	125
Shamsiddinova H.M. XX asr ingliz adabiyoti dramaturgiyasi S. Beket, G. Pinter, T. Stoppard asarlari asosida	128
Shokirova I.U. Professional vokal qo‘shiqlarini rus tilida ijro etish masalalari	131
Shokirova D. O‘g‘il bolalar nutqining leksik-semantik xususiyatlari	133
Sirojova Z.N. Ingliz va o‘zbek tillarida xohish-istak kategoriyasini ifodalashning sintaktik usullari	136
Soatov I.A. The cognitive structuring of the “education and upbringing” concept in uzbek and english proverbs	139
Soatova G.K. Proverbs and idioms of friendship: a linguocultural comparison between english and uzbek	143
Sobirova F.I. Figurative Language in Pre-Election Programs	146
Sotvoldiyeva M.I. Metaforaning lingvistik va kognitiv talqini	149
Tashpulatova V.I. Challenges in translating fantasy genre	151
Tillayev B.B. Tohir Malikning “Shaytanat” romanidagi qahramonlar xarakteridagi ziddiyatlar	155
Tukhtayeva F.I. Interpretation of east through the analysis of pearl buck	158
Umarova M.S. Rus va o‘zbek lingvomadaniyatida “an’ana” konseptining qiyosiy-raqamli tahlili	161
Umarova M.S. Structure of the linguocultural concept: methods of linguistic and discursive representation	164
Usmonova Sh.Yo., Ibrohimova N. Cognitive linguistic perspective on landscape terminology in english and uzbek languages	166
Vaxidova F.S., Urunova I.N. Hunarmandchilik atamalari: hokimiyat, mahorat va guruh kimligini belgilovchi vosita	168
Vaxidova F.S., Sadullayeva U. Ingliz va o‘zbek tillarida ziyoratgoh nomlarining etimologik tahlili	171
Xabibullayeva M.T. Rangtasvir vositalarining turli tillarda ifodalanishi	174
Xakimbayeva O.K. Agronimlar toponimikaning muhim tarmoqlaridan biri sifatida	177
Xakimova D.I. “Nafs” konseptining pragmatik omillar ta’sirida voqelanishi	179
Xalimboyev B. Hasan Basriyning arab notiqlik san’ati va tilshunosligiga qo‘shgan hissasi	182
Xamzayev A. Reimagining the Rhetorical Framework of Scientific English: A Linguistic Exploration	186
Xushmanova Sh.I. The use of greetings in english speech communication	188
Yakubova N.B. Language Change and Social Media: A Study of Linguistic Evolution in the Digital Age	191
Yuldasheva D.B. Perifrazalarning o‘rganilish tarixiga bir nazar	193
Yusupova S.A., Rakhmatullayeva D.A. Peculiarities of the principle of politeness in different linguocultures	197
Zakirova S.A. Modern art marketplaces as new opportunities for artistic creativity	199
Базаралиева А.Р. Криптограммы Дена Брауна и переводческие парадоксы	201
Баротова Н., Тухтаева Н.И. Лингвокультурологический потенциал заимствованных слов в системе формирования языкового актива учеников школ с узбекским языком обучения	204
Икромжонов А. Араб тилида мустақил ва ёрдамчи феъллар: нахвий ва семантик таҳлил	206

Калонова Н.Н. Сравнительно-типологический анализ женского образа в современной узбекской прозе	209
Каримбоева Н.Ю. Фразеологик бирликларнинг иккиланган актуаллашуви	212
Мамбетов С.А. Сравнительный анализ лексико-грамматических разрядов прилагательных в русском и каракалпакском языках	215
Мирсадилов У. Фикхий манбаларда омонимиянинг ахамияти	219
Рахимова Х.К. Семантико-стилистические особенности функционирования архаизмов в русском языке	221
Саидова О.Б. Имя существительное является важнейшей частью речи, которая служит для обозначения предметов, явлений и абстракций	225
Сайдуллаева Р.И. Сопоставительный анализ антропонимов в русском и узбекском языках	229
Салахова Э. Лексико-семантические замены при переводе	231
Собирова Ф.У. Общие черты поэтики детской англоязычной литературы	234
Сотволдиева Х. Ўзбек ва араб тилида прагматик маъно ифодалаш усуллари	237
Турдиев Ж. Произведение «Мираджнаме» на тюркском языке	239
Файзиева С.А. Инновационные методы параллельного корпуса в переводе художественной литературы	243
Хушманова Г.И. Прагматический потенциал языковых единиц	245
Шин В. Символика числа «12» в романе Ли Сана «12 декабря»	248
Шодиккулова А.З. Метонимияда эллипсисниг тури ва ишлатилиши	251

3. Галкина-Федорук Е. М. Очерки по стилистике русского языка. – М.: Академия, 2009. – 432 с.
 4. Галкина-Федорук Очерки по стилистике русского языка. – М.: Академия, с. 254-256
 5. Русская грамматика: В 2 т. – М.: Наука, 1980.

УЎК 81`373.423

ФИҚҲИЙ МАНБАЛАРДА ОМОНИМИЯНИНГ АҲАМИЯТИ
У.Мирсадиқов, катта ўқитувчи, Ориентал университети, Тошкент

Аннотация. Ушбу мақолада “муштарак лафз” (бир нечта маънога эга бўлган сўз) масаласи ва ундан ҳукм чиқаришидаги мазҳаблар орасидаги ихтилофлар таҳлил қилинган. Аҳли сунна уламолари ушбу мавзуда турли ёндашувларга эга бўлиб, айримлари муштарак лафздан биргина маъно ирода қилинишини, бошқалари эса барча маъноларни қамраб олиши мумкинлигини таъкидлашган. Ҳанафийлар ва баъзи шофеъийлар муштарак лафздан бир вақтнинг ўзида бир неча маънода фойдаланишини ман этган бўлсалар, имом Шофеъий ва унинг издошлари шартли ҳолларда барча маъноларнинг ирода қилинишини жоиз деб билганлар. Қуръони карим оятларидан келтирилган далиллар орқали ҳар бир фикрнинг асослари баён этилган.

Калит сўзлар: Муштарак лафз, ҳанафий мазҳаби, лугавий таҳлил, эъроб.

Аннотация. В данной статье анализируется вопрос "аль-муштарак ал-лафзи" (слова с несколькими значениями) и разногласия между мазхабами при выведении правовых норм (хукм) на его основе. Ученые Ахль ас-Сунна придерживаются различных подходов к этой теме: одни утверждают, что от слова аль-муштарак ал-лафзи подразумевается только одно значение, другие допускают охват всех значений. Ханафиты и некоторые шафииты запрещают использование аль-муштарак ал-лафзи для извлечения нескольких смыслов одновременно, в то время как имам Шафии и его последователи при определенных условиях допускают подразумевание всех значений. Аргументы каждой точки зрения подкреплены доказательствами из аятов Священного Корана.

Ключевые слова: аль-муштарак ал-лафзи, ханафитский мазхаб, лингвистический анализ, иъраб

Abstract. This article analyzes the issue of "al-mushtarak al-lafzi" (words with multiple meanings) and the differences between madhhabs in deriving legal norms (hukm) based on it. Scholars of Ahl al-Sunnah adhere to different approaches to this topic: some argue that the word al-mushtarak al-lafzi implies only one meaning, while others allow for the inclusion of all meanings. Hanafis and some Shafi'is prohibit the use of al-mushtarak al-lafzi to extract several meanings at the same time, while Imam Shafi'i and his followers allow the implication of all meanings under certain conditions. The arguments of each point of view are supported by evidence from the verses of the Holy Quran.

Keywords: al-mushtarak al-lafzi, Hanafi madhhab, linguistic analysis, i'rab

Кириш. Агар бирор далил ёки исбот муштарак маъноларидан бирига далолат қилса, унга амал қилинади ва бошқаси қолдирилади. Агар ундан нима назарда тутилганини билдирувчи (маъно) бўлмаса, унга тааллуқли ҳукм ҳар бири учун собит бўлиши жиҳатидан иккала маъносини ёки барча маъноларини биттасига нисбат берса бўладими?

А) Аксар ҳанафий ва баъзи шофеъийлар бунинг мутлақ ман этилиши, муштарак лафздан фақат унинг битта маъноси ирода қилинишини айтганлар. У нафй (инкор) ёки исбот бўлсин, барибир. Бирини бошқасидан таржиҳ қилиш (афзал билиш) намоён бўлмагунча у (яъни, муштарак лафзнинг бирдан ортиқ маъносини биргаликда ишлатиш)дан тўхташ лозимлигини айтганлар. Бунга қуйидаги ҳужжатларни (далил сифатида) келтирганлар:

1. Араблар ушбу лафзларни *мусаммо* (номланган нарса)ларда уни фақат бадал ўрнида қилганлар. Демак, муштарак (лафз)нинг бир қанча маънони биргаликда ифодалаши луғатда қўйилган асосга тесқари экани келиб чиқади.

2. Агар лафз умумий тарзда барча маънога қўйилган бўлса, уни (маъноларидан) бирида ишлатиш тўғри бўлмайди ва улар қабул қилган таъриф бузилган бўлади.

3. Агар уни икки (маъно)си ёки барчасида ишлатиш жоиз бўлса, икки бир-бирига қарама-қарши (маъно) ўртасини жамлаш лозим бўлар эди.

4. Уламолар Аллоҳ таолонинг Китобидаги “قرء” [куръун] сўзининг иккала маънога нисбат бериш имкони бўла туриб, у иккисидан – “хайз” ва “поклик”дан бирига нисбат берилишини айтганлар. Чунки идда 3 та хайз ва 3 та поклик (даври)ни билан бўлади. Бу эса икки маънони ҳам ирода қилиш ботил эканига далилдир. Чунки оят (нинг маъноси) бир неча қавл (қараш)ларга кўра ихтилофли бўлса, уламолар тарафидан у (маъно)лардан бошқаси ботил эканига ижмо қилинган. Сабаби, муштарак (лафз) икки маънода ҳам баравар ишлатилмаслигини билдиради.

Материал ва метод. Б) Имом Шофееий ва шофееийларнинг кўпчилиги муштарак (лафз)нинг *исбот* ёки *нафй*да келишидан қатъи назар, барча маънолари ирода қилиниши жоизлигини айтганлар. Фақат икки маъно ёки (кўп) маънолар ўртасини жамлаш имконсиз бўлмаслиги шарт билан бўлиши лозим. Шунда у умумийлигида ҳар бир далолат қилган нарсасига кўра *ом* каби бўлади.

Унга қуйидаги далилларни келтирганлар:

1. Агар лафз қарина (далил)лардан холи бўлса, уни ҳар бир *мусаммо* (номланган нарс)ларга нисбат бериш тўғри бўлади. Бунда бирини бошаси билан аташ афзал бўлмайди ва эҳтиётан ҳамда таржихдан сақланган ҳолда барчасига нисбат берилади.

2. Унинг жоизлигига Куръонда келган далил бор. Масалан, ушбу оят:
 أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالْدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ

“Эй, Муҳаммад! Осмонлардаги ва Ердаги бор жонзот, Қуёш, Ой, юлдузлар, тоғлар, дарахтлар ва (барча) жониворлар ҳамда кўп инсонларнинг Аллоҳнинг ўзигагина сажда қилишини кўрмадингизми?” (Ҳаж сураси, 18-оят).

Бу ўринда саждадан икки хил маъно ирода қилинган. Чунки одамларнинг саждаси еттита суяк (аъзо)ни ерга қўйиш билан бўлади, одамлардан бошқаларнинг саждаси эса итоат ва бўйсунуш маъноси англатади.

Натижалар. Одамларнинг саждасидан еттита суякни ерга қўйиш эканлигига кўпчилик одамлар (мусулмонлар)нинг у ила хосланиши далилдир. Агар ундан итоатнинг ўзи назарда тутилса (маъно тўлиқ ифодаланмайди), чунки одамларнинг барчаси дарахтлар ва ҳайвонлар каби Аллоҳнинг борлиқдаги ҳукмига итоат этади, бўйсунди.

3. Аллоҳ таолонинг ушбу сўзи (ҳам уларнинг далилидир):
 إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ

“Албатта, Аллоҳ ва Унинг фаришталари Пайғамбарга салавот айтурлар” (Аҳзоб сураси, 56-оят).

“الصلاة” [ас-солату] (саловот) Аллоҳ толо томонидан раҳмат, фаришталар томонидан дуо ва мағфират тилашдир. У иккиси бир-биридан фарқли ҳамда у иккисидан битта лафз ирода қилинган.

4. Куръони каримда бу нафй (инкор) маъносида ишлатилиши:
 يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِالْبَاطِلِ

“Эй, имон келтирганлар! Мол-мулкларингизни ўртада ноҳақ (йўллар) билан емангиз!” (Нисо сураси, 29-оят)

Бу ўринда (молни) ейишдан ҳақиқий ва мажозий маъноси ирода қилинган бўлиши мумкин.

Мунозара. В) Баъзи ҳанафийлар бунинг исботда эмас, нафй (инкор)да жоиз санаганлар. Буни васият бобидаги уни озод қилган “مولى” мавлолари ва уларни ҳам озод қилган мавлолари бор одамнинг молининг учдан бирини “مولى” мавлоларига васият қилиши (масаласи) асосига қурганлар. Агар васият қилувчи аниқ айтмасдан вафот этса, унинг васияти ботил бўлади. Чунки “مولى” мавло лафзи озод қилган ва озод қилинган ўртасида муштаракдир (яъни иккисига ҳам ишлатилади) ва иккала маъно ҳам назарда тутилиши тўғри бўлмайди. Сабаби,

муштараклик исбот (маъноси)да келади. Агар у исбот (маъноси)да келса, умумни ифодаламайди, балки ундан фақат битта маъноси назарда тутилади. Нафй (инкор) маънода келса, аксинча. Кимки, “фалончилар мавлолари билан гаплашмайман” деб қасам ичса, қасами иккала (маъно)сини ҳам ўз ичига олади. Чунки “مولى” мавло лафзи инкор маъносида келган.

Муштарак (лафз)нинг бир-бирига зид бўлмаган турли маънолар ўртасидаги ишлатилишига мисол сифатида таяммумга тегишли қуйидаги оятларни келтириш мумкин:

وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِّنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوْهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ

“Борди-ю, бетоб ё сафарда бўлсангиз ёки сизлардан бирортангиз ҳожатхонадан чиққан бўлса, ёхуд хотинларингиз билан яқинлик қилган бўлсангиз-у, (ғусл қилишга) сув топа олмасангиз, покиза ер (тупроқ, тош, кум, чанг кабилар) билан таяммум қилиб, юзларингиз ва қўлларингизга суртинг” (Моидасура, 43-оят).

وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِّنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوْهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ

“Агар бемор ёки сафарда бўлсангиз ёки сизлардан бирор киши ҳожатхонадан (чиқиб) келса, ёхуд хотинларингиз билан суркалишган (қовушган) бўлсангиз-у, (лекин) сув топмасангиз, пок тупроққа таяммум қилиб, ундан юзларингиз ва қўлларингизга суртинг!” (Моидасура, 6-оят).

Аллоҳ таоло сафарда сув топилмаганда ёки касаллик сабаб сувни ишлатиш имкони бўлмаган вақтда “الصعيد الطيب” [ас-соийд ат-тойиб] билан таяммум қилишимизни буюрган. “الصعيد” сўзининг маъноси нима, “الصعيد”дан нима ирода қилинган?

Араб тилида “الصعيد” сўзи бир неча маънода ишлатилади. Ер юзидаги тоза тупроқ “الصعيد” деб аталади. Ер юзи ҳам “الصعيد” дейилади. Яъни, кўзга кўриниб турадиган ернинг барча қисми, қандай жисм бўлишидан қатъи назар шундай аталади. Йўлга ҳам “الصعيد” дейилади. “الصعيد” лафзи эса ишлов берилган (деҳқончилик қилинадиган) тупроққа нисбатан ишлатилади. Яна у ҳалол маъносини ҳам англатади [9].

Хулоса ўрнида айтиш мумкинки оятдан чиқадиган ҳукм бир қанча омилларга боғлиқ бўлиб булар орасида сўзнинг луғавий маъноси, гапдаги грамматик вазифаси яъни эъроб шунигингдек унинг атрофида келган ёрдамчи омиллар яъни қариналар муҳим аҳамият касб этади. Шу жиҳатдан мазҳаблар ўртасидаги ҳукмлар хил хиллиги мазкур омиллар таъсири натижасида юз берган.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. A.Sh.Jo‘zjoniy. Islom huquqshunosligi. Hanafiy mazhabi va O‘rta Osiyo faqihlari. – T.: TIU, 2002. – 255 b.
2. Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf. Usul fiqh. – Toshkent: Sharq: 2010. – 574 b.
3. 480. عبد الوهاب عبد السلام طويّلة. أثر اللغة في اختلاف المجتهدين. دار السلام: 2000. عدد الصفحات: 2000.
4. د. عبد الله محمد الجعكي. اختلاف معاني حروف الجر وأثره على تفسير النصوص القرآنية واستنباط الأحكام منها. الحروف: (من) و (إلى) و (إلى) (الباء) أنموذجا مجلة البحوث الأكاديمية
5. أحمد بن علي الرازي الجصاص. أحكام القرآن
6. عبد الكريم حامدي أثر القواعد الأصولية اللغوية في استنباط أحكام القرآن
7. <https://www.feqhweb.com/vb/forumdisplay.php?f=82&s=4894e3189d5e693e381c4cb4b13c9234>
8. <https://www.feqhweb.com/vb/t20720.html>
9. аз-Заҳир. – Б. 52; Бидоя ал-муҷтаҳид. 2/147–148.

УДК 81'373.44

СЕМАНТИКО-СТИЛИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ АРХАИЗМОВ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ

(на материале поэтических текстов XX века)

Х.К.Рахимова, магистрант, Ургенчский государственный университет, Ургенч

Аннотация. Ушбу мақола XX аср рус адабиётининг поэзия асарларида архаизмларнинг семантик-стилистик хусусиятларини таҳлил қилишга бағишланган. Тадқиқот ушбу давр поэзиясида қўлланилган турли хил архаизмларнинг семантик ва стилистик ролини баҳолаш асосида олиб борилган. Архаизмлар ва уларнинг бошқа лексик бирликлар билан контекстдаги ўзаро таъсирини таҳлил қилиш орқали поэзия асарларида архаик лексика яратган